

Ο μουσικός Καβάφης

Δημοσίευση: 22 Ιαν 2018, 17:06

Η αυγή της νέας χρονιάς με βρήκε να τελειώνω το τέταρτο κεφάλαιο του διδακτορικού μου για τον Γιάννη Ρίτσο. Το πέμπτο θα είναι το τελευταίο μου. Κάθε φορά που ολοκληρώνω ένα κεφάλαιο και πριν ξεκινήσω το επόμενο, χρειάζομαι συνήθως να συγκεντρώσω τις σκέψεις μου, να βρω μια σύντομη ανάπαυση, μια «ελαφριά ανακούφιση».

Αυτή την φορά, η ανακούφιση εμφανίστηκε σε μορφή ενός θαυμάσιου συνεδρίου, που το συνδιοργάνωσαν το King's College London, το Ελληνικό κέντρο και το Ωδείο Αθηνών, προς τιμή του Κ.Π. Καβάφη. Ο τίτλος του συνεδρίου ήταν «Κ.Π. Καβάφης: Η ποιητική της ιστορίας και η μουσική της ποίησης», αλλά πραγματικά, δεν ήταν τόσο συνέδριο όσο γεγονός. Η πρώτη μέρα αποτελούνταν από ένα σύντομο σεμινάριο, που το ακολούθησαν τα εγκαίνια μιας σημαντικής νομισματολογικής έκθεσης, με

τίτλο το «Κ.Π. Καβάφης: Απόκρυφη Ιστορία» από τον Δημήτρη Μητρόπουλο. Την επόμενη μέρα, είχαμε ένα πρόγραμμα σεμιναρίων για τον Καβάφη σε σχέση με τη μουσική, την ιστορία και την τέχνη, κι ύστερα μια παράλληλη απαγγελία, σε ελληνικά και αγγλικά, των ποιημάτων του Καβάφη, από τον ποιητή Διονύση Καψάλη, και τον ηθοποιό Jeremy Irons.

Σε αντιδιαστολή με τον Ρίτσο, ο Καβάφης είναι ένας αναμφίβολα διεθνής ποιητής, ο οποίος μελετάται παγκοσμίως και μεταφράζεται επανειλημμένα σε πολλές γλώσσες. Όπως είναι γενικά δεκτό, η ποίησή του έχει μια ιδιότητα που διασφαλίζει να μεταφράζεται καλά σε περισσότερες γλώσσες. Ήταν κι ο πρώτος σύγχρονος Έλληνας ποιητής που διάβασα, σαν έψαξα και βρήκα, στην ηλικία των 15 χρονών, στην κεντρική βιβλιοθήκη του Χαλ, ένα αντίτυπο των ποιημάτων του, στην μετάφραση των Keeley και Sherrard. Καθώς προσπαθούσα τότε να καταλάβω τη δική μου σεξουαλικότητα, με προβλημάτισαν πολύ η συγκρατημένη γραφή του και η ειρωνεία του. Η ποίησή του φαινόταν να είναι πολύ διαφορετική από την παράτολη, γλαφυρή και ζωντανή εικόνα των κινήματων απελευθέρωσης των γκέι.

Ενίστε αναρωτιέσαι τι περισσότερο έχεις να μάθεις για έναν ποιητή τον οποίο διαβάζεις και θαυμάζεις εδώ και 35 χρόνια. Αλλά παρόλο που άφησε πίσω του μόνο 154 ποιήματα «του κανόνα», ο Καβάφης είναι «μεγάλος» ποιητής: ένας ποιητής του οποίου οι αντιλήψεις, οι ιδέες κι η φωνή προσκαλούν συνεχή ερμηνεία. Έχει την ικανότητα να προκαλεί σε εκπλήσσει ξανά και ξανά.

Για μένα πάντως, το μέρος της εκδήλωσης που είχε μέσα του κάτι το αποκαλυπτικό, ήταν η παράσταση των δέκα ποιημάτων, μελοποιημένων από τον Μητρόπουλο, που τα ερμήνευσαν συγκλονιστικά η μέτσο-σοπράνο Αγγελική Καθαρίου και ο πιανίστας Θεωδωρής Τζοβανάκης, και ύστερα τα ανέλυσε υπέροχα ο δρ. Πάνος Βλαγόπουλος.

Το 1930 σε ένα άρθρο που υπαγορεύτηκε κατά περίεργο τρόπο στα γαλλικά στη διευθύντρια ενός βιβλιοπωλείου της Αλεξάνδρειας, ο Καβάφης είχε περιγράψει τον εαυτό του ως «υπερ-μοντέρνο ποιητή, έναν ποιητή μελλοντικών γενεών». Με τον χαρακτηριστικό καβαφικό τρόπο, τα λόγια του ποιητή για τον εαυτό του φαίνεται ότι ανατρέπονται από μια συγκεκριμένη πονηρία, έναν τόνο ελαφριάς ειρωνείας, και όμως είναι μάλλον αληθινά.

Η φωνή του Καβάφη παραμένει, κατά την άποψή μου, εκπληκτικά μοντέρνα. Υποψιάζομαι ότι, εφόσον ζούμε στην εποχή του μοντερνισμού, ή πάντως στη σκιά του, θα τον βρούμε μοντέρνο σε κάθε γενιά. Αλλά η αναγνώριση υποδοχή του Καβάφη πήρε τουλάχιστον μια γενιά για να σταθεροποιηθεί: πέρα από κάποιους σποραδικούς πρώιμους θαυμαστές, η δουλειά της μελέτης και της εκτίμησης του Καβάφη ξεκίνησε μόλις στα τέλη της δεκαετίας του '50 και στις αρχές της δεκαετίας του '60. Κι όμως, η εκδήλωση μάς έδειξε καθαρά ότι ο μοντερνισμός του Καβάφη είχε αναγνωριστεί και στη δική του εποχή, από την εκπληκτικά νεωτεριστική ερμηνεία των έργων του από τον Μητρόπουλο.

Ήταν πρώτη φορά που άκουσα τα 10 Invenzioni και μου έκαναν μεγάλη έκπληξη. Πρώτα, διότι ο Μητρόπουλος είχε μελοποιήσει τα ερωτικά ποιήματα, με τις τολμηρές τους νύξεις ομοφυλοφιλικών σχέσεων, που έτσι παρουσίαζαν όσα προηγουμένως ο ίδιος ο Καβάφης ήταν ευχαριστημένος να τα κρατήσει, ως επί το πλείστο, μέσα σε έναν μικρό κύκλο. Και δεύτερον, διότι η μουσική μου φαινόταν να ταιριάζει στον τόνο της ποίησης του Καβάφη και να ανασύρει κάτι σημαντικό και αληθινό από αυτήν. Κι όλα αυτά έγιναν για πρώτη φορά το 1927: πολλά χρόνια πριν κάποιοι κριτικοί της λογοτεχνίας αρχίσουν να κατανοούν τον Καβάφη.

Υπάρχει ηχογράφηση των Invenzioni από την Καθαρίου και τον Τζοβανάκη, σε ένα δισκάκι που ο τίτλος του είναι «Δημήτρης Μητρόπουλος: Ο Πρωτοποριακός Συνθέτης» από την εταιρεία ΕΜΣΕ (2013). Μόλις το παρήγγειλα...

Οπότε για μένα, το 2018 ξεκίνησε καλά. Ελπίζω να συνεχιστεί έτσι, και εύχομαι σε όλες κι όλους τους αναγνώστες μου «Καλή Χρονιά, με ειρήνη, χαρά, ποίηση και μουσική»!

Τζων Κίτμπερ
14 Γενάρη 2018
in.gr